

Erfgoedwijzer

met de klas

IK WEET – IK VIND – IK VOEL

Emotienetwerken

- Groep 5

Rond erfgoed spannen wij een onzichtbaar net van emoties. Vaak verwarren wij emoties met feiten. Het is erg moeilijk om met elkaar te praten wanneer we het verschil niet (er)kennen tussen feit en gevoel of mening. Het is ook moeilijk om erfgoed te begrijpen als we geen zicht hebben op onze eigen en andermens emoties daaromheen. In deze lessen leren de leerlingen het verschil tussen feit, mening en emotie rond persoonlijke voorwerpen voor-, en nadat ze daar informatie over hebben gekregen van hun medeleerlingen.

De erfgoedwijze bril

In deze leerlijn gaat het vaak over het feit, dat erfgoed niet iets is dat vast staat, maar iets, dat door mensen wordt gekozen. Het gaat over *betekenis* geven. Wij vinden iets erfgoed, omdat wij er betekenis aan hechten: het is belangrijk voor ons, soms ook in negatieve zin (erfgoed van de oorlog bijvoorbeeld). Betekenis geven is deels een rationeel proces (iets is uniek of heel erg oud bijvoorbeeld) maar voor een groter deel, een emotioneel proces. Dat kun je ook goed zien, als er strijd ontstaat rond erfgoed. Denk aan Zwarte Piet, oorlogserfgoed, of erfgoed dat dreigt te verdwijnen, van Paasvuren tot gebouwen in je omgeving. In de bovenbouw gaan we daarom werken met de werkvorm 'emotienetwerken'. Het project *weet-vind-voel* is hier een vooroefening voor. Het is heel belangrijk om (niet alleen bij erfgoedkwesties) te kunnen onderscheiden wat feit, mening en gevoel is. Daar komt bij, dat leerlingen met dit project een begin kunnen maken met zich realiseren dat je mening of gevoel over een voorwerp, kan veranderen als je er meer over weet. Dat kunnen feiten zijn, maar ook het gevoel dat een ander erbij heeft.

Inhoud van deze handleiding

De lessen	3
Introductie (10-20 minuten).....	3
Klassikaal met de begrippen oefenen (10 minuten)	3
Oefenen met het werkblad (20 minuten)	3
Huiswerk.....	4
De oefening met de eigen voorwerpen (30-40 minuten)	4
Evaluatie & reflectie (10 minuten)	5
Bijlage 1 – voorbeeld	6

Leerdoelen

- De leerlingen leren en ervaren het verschil tussen feit, mening en gevoel
- De leerlingen leren luisteren naar verschillende perspectieven op voorwerpen
- De leerlingen ervaren dat voorwerpen een andere betekenis kunnen krijgen als je er andere perspectieven over hebt gehoord.

Materialen, behorend bij deze lessen:

- Deze handleiding
- Het werkblad *weet-vind-voel-oefenen* in Word
- Het werkblad *weet-vind-voel* in Word. Je kunt de werkbladen aanpassen.

- Na de introductieles nemen de leerlingen een voorwerp mee naar school

De lessen

Introductie

Praat met de leerlingen over het verschil tussen, feit, mening en gevoel. Bijvoorbeeld zo: Schrijf op het bord, in de vorm van een tabel, de woorden *feit*, *mening* en *gevoel*. Vraag daarna en bespreek, bijvoorbeeld met deelvragen:

- Is een feit de waarheid? En schrijf het juiste antwoord onder het woord.
- Is een mening de waarheid? Schrijf het juiste antwoord onder het woord.
- En wat is een gevoel? Schrijf het juiste antwoord onder het woord.

Feit	Mening	Gevoel
Dit is de waarheid. De waarheid kun je weten.	Dit is wat je denkt. Een mening zit in je hoofd.	Dit is wat je voelt. Een gevoel voel je ergens in jezelf.

Je kunt hier nog verder op ingaan, bijvoorbeeld:

- Waar zit je mening? (in je hoofd)
- Waar voel je een gevoel? (ergens in je lichaam?)
- Waar zit de waarheid? (die is niet *in* ons, die bestaat ook zonder ons, die is buiten ons. De waarheid bestaat ook als wij daar een mening over hebben, of geen mening over hebben. Dit is natuurlijk heel filosofisch, maar juist jonge leerlingen kunnen dit soort dingen soms goed oppakken).

Klassikaal met de begrippen oefenen

- Die trui is blauw. Feit, mening of gevoel?
- Die trui is mooi. Feit, mening of gevoel?
- Het is lekker weer vandaag. Feit, mening of gevoel?
- Als het zo'n mooi weer is, wil ik zingen en dansen! Feit, mening of gevoel?
- Het is ... uur. Feit, mening of gevoel?
- Het is maandag vandaag. Feit, mening of gevoel?
- Ik word altijd blij als de zon schijnt. Feit, mening of gevoel?
- Van dit liedje word ik verdrietig. Feit, mening of gevoel?
- Ik vind dat een stom liedje. Feit, mening of gevoel?
- Ik vind dit een mooie pen. Feit, mening of gevoel?
- De pen schrijft zo lekker, ik wil de hele dag schrijven! Feit, mening of gevoel?

Oefenen met het werkblad

Jullie oefenen met het werkblad *weet-vind-voel-oefenen*.

Kies een voorwerp (of een foto, alles mag) of laat de leerlingen zelf iets kiezen. In de eerste kolom van tabel 1 beschrijven de leerlingen wat ze zien. Dit is meteen een heel goede oefening in goed kijken en beschrijven – zonder een mening te geven! Je mag hier echt alleen opschrijven wat je kunt zien, en niet wat je denkt dat je ziet of een gevoel dat je hebt.

Bijvoorbeeld: een foto van een winkelstraat.

- Wel mag: er zijn 25 mensen in de straat.

- Niet mag: het is niet zo druk, of: het is koopzondag.
- Wel mag: de hemel is bewolkt.
- Niet mag: het is geen lekker weer.

In kolom 2 schrijven de leerlingen hun mening, bijvoorbeeld: ik vind het niet erg druk op straat. In de derde kolom, wat hun gevoel is, bijvoorbeeld: ik krijg zin om naar een winkel te gaan!

Als de leerlingen de tabel hebben ingevuld, bespreken jullie deze. Waarschijnlijk is het op allerlei punten 'niet goed' gegaan. Het is namelijk erg moeilijk om feit, mening en emotie goed te scheiden. Vaak denk je dat je een feit benoemt maar is het snel een mening. Zoals: het is druk op straat. Is dat zo? Wie vindt dat? Voor de een is dit druk en voor een ander niet per se.

Kies een tweede voorwerp of foto en laat de leerlingen de oefening nog eens doen in de tweede tabel.

Huiswerk

De leerlingen nemen iets mee van thuis dat belangrijk voor hen is. Een goede vraag is: heb je iets thuis dat je voor altijd wilt bewaren? (Hier komt namelijk het waarderings-aspect om de hoek waar erfgoed ook over gaat. Ergens waarde aan toekennen).

De oefening met de eigen voorwerpen

- Jullie gebruiken hierbij het werkblad *weet-vind-voel* met de twee tabellen. Kopieer genoeg werkbladen, elke leerling heeft er meer dan één nodig (als er 4 leerlingen in een groepje zitten, heb je 3 werkbladen nodig per leerling).
- In groepjes van plm 4 leerlingen laten de leerlingen hun meegebrachte voorwerpen aan elkaar zien.
- Dit doen ze om de beurt. Bij elk voorwerp vullen de andere leerlingen de bovenste tabel (nummer 1) van het werkblad in. Wat zien ze? Wat vinden ze ervan? Voelen ze er iets bij? (misschien wel niets, dat is ook goed).
- **Daarna** vertelt de leerling waarom hij dit voorwerp heeft meegenomen, waarom het voorwerp belangrijk is voor hem/haar.
- Vervolgens vullen de leerlingen de tweede tabel in. Zien ze nu misschien andere dingen aan het voorwerp (feit)? Hebben ze er een andere mening over en/of een ander gevoel bij?

Bespreek de oefening na zoals jij dat wilt. Vraag bijvoorbeeld aan een aantal leerlingen: heb je iets anders opgeschreven toen ... (naam) had verteld over (zijn/haar voorwerp)? Waarom? Heb je nu een ander gevoel/idee over dit voorwerp? Hoe komt dat? Is dat belangrijk, of goed, of leuk, of maakt het niks uit?

Evaluatie & reflectie

- Hoe was het om deze oefening te doen?
- Begrijp je nu beter het verschil tussen feit, mening en gevoel?
- Is het belangrijk om dit verschil goed te begrijpen? Waarom wel of niet?
- Is het de ene keer misschien belangrijker dan de andere keer om dit verschil te kennen?
- Hoe kan het dat je soms een ander gevoel of mening hebt over een ding (voorwerp) als iemand er iets over verteld heeft?

Bijlage 1 – voorbeeld

In kleine groepjes (4 - 5 max) laten de leerlingen hun voorwerp aan elkaar zien. Bijvoorbeeld: Martin nam dit mee:

De anderen schrijven eerst rustig voor zichzelf op wat bij hen opkomt bij dit voorwerp.

Feit	Mening	Gevoel
Dit is een kopje met schotel. Van steen. Met blauwe bloemen en 2 molens. Vogels en een meertje.	Ik vind dit een ouderwets kopje.	Ik voel niks.

Daarna vertelt de eigenaar over zijn voorwerp. vervolgens schrijven de andere leerlingen in het groepje, wat ze nu weten, denken en voelen.

Feit	Mening	Gevoel
Dit is het kopje van de opa van Martin. Het is van porselein. Opa hield van molens. Oma had ook zo'n kopje en ze dronken altijd samen koffie.	Ik vind dit een ouderwets kopje. Ik vind het wel leuk dat het van die opa geweest is. Ik wist niet dat die molen in .. staat.	Ik voel me een beetje verdrietig want de oma was dood en toen moest hij altijd alleen uit het kopje drinken.